

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

13. Xolmuratov, I., Eshanova, T., & Xo'jamuratova, A. (2024, November). TALABALARDA MUSTAQIL TA'LIM OLIISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14235516>. In International scientific and practical conference (Vol. 1, No. 1, pp. 415-418).
14. Xolmuratov, I. (2023). QORAKO'LCHLIKNI RIVOJLANTIRISHDA JUN MAHSULOTLARINING MUHIMLIGI XUSUSIDA BA'ZI MULOHAZALAR. Science and innovation, 2(Special Issue 8), 371-374.
15. Холмуратов, И. (2021). Этимологический анализ некоторых ойконимов Южного Каракалпакстана. Электронный инновационный вестник, (2), 23-24.

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI

Xojalepesov P. Z., Qadamboyev I.S., Pirnafasova Sh.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Oziq-ovqat xavfsizligi – inson salomatligi va milliy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismidir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) oziq-ovqat xavfsizligini har bir inson sifatli, sog'lom va yetarli miqdorda oziq-ovqat mahsulotlariga erkin kirish huquqi sifatida ta'riflaydi. Aholi sonining ortib borishi, ekologik muammolar, iqlim o'zgarishlari va resurslar cheklanganligi kabi omillar oziq-ovqat ishlab chiqarish tizimlarini yanada samarali, xavfsiz va barqaror qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu nuqtai nazardan, innovatsion texnologiyalarning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni tobora ortib bormoqda.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilab olindi:

1. Oziq-ovqat xavfsizligi tushunchasi va uning zamonaviy talablarini tahlil qilish;
2. Oziq-ovqat sohasida qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalar turlarini guruhlash va ularning texnologik imkoniyatlarini o'rganish;
3. Innovatsion texnologiyalarning oziq-ovqat mahsulotlari sifatiga, ishlab chiqarish hajmiga va ekologik barqarorlikka ta'sirini tahlil qilish;
4. Texnologik yangiliklarni amaliyotga joriy etishda uchraydigan muammo va to'siqlarni aniqlash;
5. O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda innovatsion texnologiyalardan foydalanish istiqbollarini aniqlash va takliflar ishlab chiqish.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot sifati va ekologik barqarorlikni ta'minlash imkoniyatlarini o'rganish, mavjud texnologik yechimlarning afzalliklari va qo'llash mexanizmlarini tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, tadqiqotda innovatsion texnologiyalarning O'zbekiston sharoitida joriy etilishi bo'yicha istiqbolli yo'nalishlar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsad qilib olingan.

Oziq-ovqat xavfsizligi sohasida qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalar quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'lmoqda:

- Aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalari (Smart agriculture): Dronlar, sun'iy yo'ldosh ma'lumotlari, IoT (Internet of Things), sensorlar orqali daladagi sharoitlarni real vaqtda kuzatish va tahlil qilish imkoniyati yaratilmoqda.
- Genetik modifikatsiya va biotexnologiyalar: O'simliklar va hayvonlarni kasalliklarga chidamli, hosildorligini yuqori va saqlash muddatini uzaytiradigan xususiyatlar bilan yaratish imkonini beradi.
- Blokcheyn texnologiyasi: Oziq-ovqat mahsulotlarining manbadan tortib iste'molchigacha bo'lgan har bir bosqichini kuzatish va nazorat qilish imkonini beradi.

- Sun'iy intellekt va ma'lumotlarni katta hajmda tahlil qilish (Big Data): Hosildorlikni bashorat qilish, zararkunandalar tahdidini aniqlash, bozor talabini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.
- Oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashdagi innovatsiyalar: Past haroratda quritish, vakuumda qadoqlash, nano texnologiyalar yordamida saqlash muddatini uzaytirish va oziq-ovqat sifati yaxshilanishi.

Innovatsion texnologiyalar orqali quyidagi afzalliklarga erishish mumkin:

a) Oziq-ovqat ishlab chiqarish hajmi va samaradorligini oshirish An'anaviy usullar bilan solishtirganda, aqlli texnologiyalar orqali resurslardan (suv, urug', o'g'it, energiya) samarali foydalaniladi. Masalan, tomchilatib sug'orish va sensorlar yordamida suv sarfini 30-40% ga kamaytirish mumkin. Bu esa hosildorlikni barqaror va ko'p yillik tarzda ushlab turishga imkon beradi.

b) Mahsulot sifatini nazorat qilish va iste'molchi ishonchini oshirish Blokcheyn va IoT texnologiyalari mahsulotning butun yetkazib berish zanjirini shaffof qiladi. Bu iste'molchiga mahsulot qayerda, qanday sharoitda va qachon ishlab chiqarilganini ko'rsatadi. Natijada, iste'molchi xavfsiz va sifatli mahsulot tanlaydi.

c) Ekologik barqarorlikka erishish Innovatsion texnologiyalar kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlardan foydalanishni kamaytiradi, tabiiy resurslarni tejaydi va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradi. Bu barqaror qishloq xo'jaligi modelini shakllantiradi.

d) Oziq-ovqat isrofgarchiligini kamaytirish Oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash, tashish va qayta ishlashdagi texnologik yutuqlar mahsulotlarning buzilish, yo'qolish yoki sifatining pasayish holatlarining oldini oladi. Bu ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhimdir.

Innovatsion texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish bir qator muammolar bilan ham bog'liq:

- Moliyaviy cheklovlar: Kichik va o'rta fermerlar uchun texnologik jihozlar qimmatga tushadi.

- Texnologik savodxonlik yetishmasligi: Dehqonlar va qishloq xo'jaligi xodimlarining ko'pchiligi zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bo'yicha malakaga ega emas.

- Internet va raqamli infratuzilma cheklanganligi: Qishloq hududlarida barqaror internet tarmog'i mavjud emasligi aqlli texnologiyalarni samarali ishlatishga to'sqinlik qiladi.

- Huquqiy va me'yoriy tartibga solish muammolari: Innovatsiyalarni litsenziyalash, sertifikatlash va normativ hujjatlar bilan tartibga solish tizimi rivojlanmagan.

O'zbekiston Respublikasi oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishini ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan. "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi"da raqamli qishloq xo'jaligini rivojlantirish, ilm-fan va innovatsiyalarni ishlab chiqarishga tatbiq etish, resurslarni tejaydigan texnologiyalarni kengaytirish masalalari belgilangan. Misol uchun, "Agroplatforma" va "Agrosug'urta" tizimlari orqali raqamli boshqaruv yo'lga qo'yilmoqda. Shuningdek, ilmiy-tadqiqot institutlari, xususiy texnoparklar va xalqaro hamkorlik orqali sun'iy intellekt asosida agroteknika xizmatlar ko'rsatish rivojlanmoqda. Bu, o'z navbatida, oziq-ovqat xavfsizligini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Quyidagi jadvalda 2020–2024 yillar davomida O'zbekiston Respublikasida innovatsion texnologiyalar yordamida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmidagi o'zgarishlar aks ettirilgan:

<i>Yil</i>	<i>Innovatsion texnologiyalar joriy etilgan xo'jaliklar (%)</i>	<i>Hosildorlik (sentner/ga)</i>	<i>Ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi (ming tonna)</i>
2020	12%	26,3	6200
2021	19%	28,1	6780
2022	27%	30,4	7420

2023	35%	32,7	8130
2024	43%	34,9	8750

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2020–2024 yillar davomida O'zbekiston Respublikasida innovatsion texnologiyalar joriy etilgan xo'jaliklar ulushi yildan-yilga ortib bormoqda. Agar 2020 yilda bu ko'rsatkich atigi 12 foizni tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib u 43 foizga yetgan. Shu bilan birga hosildorlik ko'rsatkichi ham barqaror o'sishga ega bo'lib, 26,3 sentnerdan 34,9 sentnergacha oshgan.

Innovatsion texnologiyalar, xususan, suv tejovchi texnologiyalar, agrodron va sun'iy intellektga asoslangan monitoring vositalari tufayli ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi 5 yil ichida 40% ga o'sgan. Bu esa oziq-ovqat xavfsizligi darajasining oshishiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Innovatsion texnologiyalar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim vosita bo'lib, ishlab chiqarishdan tortib iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan barcha jarayonlarda yuqori samaradorlik, shaffoflik va ekologik barqarorlikni ta'minlaydi. Shunga qaramay, bu texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun hukumat, ilmiy doiralar, xususiy sektor va aholining faol hamkorligi zarur. Innovatsiyalar yordamida oziq-ovqat xavfsizligi sohasida yangi yutuqlarga erishish, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev, B. A. (2022). Oziq-ovqat xavfsizligi va innovatsiyalar asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsiya nashriyoti.
2. Karimov, M. T., & Shukurova, N. S. (2021). Agrosanoatda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: Agrotex ilmiy markazi.
3. FAO (2023). The State of Food Security and Nutrition in the World. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. www.fao.org
4. OECD (2019). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Food and Agriculture. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/c9f0a8d4-en
5. Nazarov, R. T. (2022). Qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi. "Ilm va taraqqiyot" jurnali, №1, 45-52.
6. World Bank (2021). Transforming Food Systems for a Resilient Future. Washington, DC: The World Bank. www.worldbank.org
7. Xalilova, M. S. (2020). Oziq-ovqat sanoatida innovatsion texnologiyalarning o'rni. "Fan va amaliyot" jurnali, №2, 61-65.
8. UN Food Systems Summit (2021). Scientific Group Reports. United Nations. www.un.org/en/food-systems-summit
9. Ganiev, A. B. (2023). Agroinnovatsiyalar orqali oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari. "Iqtisodiyot va innovatsiya" jurnali, №4, 37–44.
10. Shamsiyeva, D. M. (2021). Barqaror oziq-ovqat tizimlarida axborot-kommunikatsion texnologiyalarning o'rni. Toshkent: Yangi asr nashriyoti.
11. M.M.Zarikeyeva., R.T.Tulibaeva, A.Q.Xalmamaeva, xizmat ko'rsatish sohasida sifatni oshirishda innovatsiyalarni qo'llashning foydali jihatlari, "orol bo'yi hududida chorvachilikda innovatsion texnologiyalar va rivojlantirishning istiqbollari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami 25-aprel 2025-yil
12. Shavkat, A., Radjabbay, J., & Umidbek, K. (2025). Epizootiology of fascioliasis in cattle in uzbekistan and karakalpakstan: results of a 15-year study and pathologoanatomical characteristics. *journal of veterinary science*, 8(3), 1-6.